

Dieptestudie voortijdig schoolverlaten. Overzicht 2001

ITS/Sardes
Loes van Tilborg (Sardes)
Wander van Es (Sardes)
januari 2002

Inhoudsopgave	Pagina
Inleiding	2
1. De opzet van het diepte-onderzoek	3
1.1. Gegevensbronnen	
1.2. De respons op het onderzoek	
2. Een overzicht van de voortijdige schoolverlaters in Nederland: omvang van de problematiek, succesratio en de herplaatsingen	5
2.1. De uitkomsten in het schooljaar 2000-2001	
3. De uitkomsten uit de aanvullende gegevensverzameling	6
4. Streefcijfers over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten	8
Bijlagen	
1. Lijst van RMC regio's	10

Inleiding

Het voorliggende verslag bevat de uitkomsten van het tweede diepte-onderzoek, dat in opdracht van het Ministerie van OCenW werd verricht naar het voorkomen van het voortijdig schoolverlaten in Nederland. Het eerste onderzoek is uitgevoerd in het najaar 2000. Het onderhavige onderzoek vond plaats in het najaar 2001.

Doel van het diepte-onderzoek is het bijeenbrengen van allerlei beschikbare gegevens over de voortijdige schoolverlaters, zodat ten behoeve van het landelijke beleid een zo goed mogelijk kwantitatief beeld ontstaat van de omvang van de schooluitval, achtergrondkenmerken van voortijdige schoolverlaters, het moment van uitval, speciale groepen voortijdige schoolverlaters (met meervoudige problemen), de instroom in diverse soorten plaatsingstrajecten en het succes van de plaatsing.

Een belangrijk kenmerk van het diepte-onderzoek is, dat regio's niet verplicht zijn al deze gevraagde gegevens te registreren of over al deze gegevens te rapporteren aan de Rijksoverheid. Ook blijkt, mede op grond van de studie van vorig jaar, dat regio's voor hun eigen RMC werkzaamheden wel allerlei dieptegegevens over de voortijdige schoolverlaters verzamelen, maar deze gegevens niet in een zodanige opslag beschikbaar hebben, dat ze binnen de (korte) termijn van een onderzoeksopdracht beschikbaar gemaakt kunnen worden.

We zijn dan ook zeer verheugd dat in deze tweede dieptestudie inmiddels de gegevens van 26 (sub)regio's (vorig jaar 10 (sub)regio's) konden worden gebruikt om de gevraagde gegevensmatrix mee te vullen. We willen iedereen daarvoor graag hartelijk bedanken.

1. De opzet van het diepte-onderzoek

1.1. Gegevensbronnen

In het diepte-onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende gegevensbronnen:

a) Een deel van het kwantitatieve beeld over de voortijdige schoolverlaters is ontleend aan de RMC rapportages over schooljaar 2000-2001, die op 1 oktober bij het Ministerie van OCenW zijn ingeleverd. Uit de RMC rapportages zijn de volgende gegevens over de voortijdige schoolverlaters gebruikt:

- aantal leerplichtige, partieel leerplichtige en niet leerplichtige leerlingen in de regio
- aantal leerlingen in v(s)o en BVE
- aantal leerplichtige, partieel leerplichtige en niet leerplichtige voortijdige schoolverlaters in de regio
- aantal voortijdige schoolverlaters in v(s)o en in BVE
- aantal voortijdige schoolverlaters in de prioritaire doelgroep
- het aantal herplaatste voortijdige schoolverlaters, uitgesplitst naar volledig leerplichtige, partieel leerplichtige en niet leerplichtige leerlingen en al dan niet behorend tot de prioritaire doelgroep en herplaatst in regulier onderwijs dan wel in trajecten naar werk

b) In aanvulling op de RMC rapportages is een apart vragenformulier uitgezet bij alle RMC coördinatoren waarin wordt gevraagd naar meer specifieke gegevens over de voortijdige schoolverlaters. Daarbij gaat het om de volgende gegevens:

achtergrondkenmerken	geslacht, leeftijd, etniciteit, type woongemeente
wie is de aanmeldende instelling	soort instelling (onderwijs, jeugdhulpverlening, politie/justitie, CWI)
uit welke onderwijssoort is de vsv-er afkomstig	soort onderwijsinstelling (svo, vo, bve-bol, bve-bbl)
wat was het onderwijsniveau van de vsv-er bij aanmelding	svo-lom, svo-mlk, ivbo, vbo, etc.
heeft de vsv-er al een diploma bij aanmelding	ivbo, vbo, mavo, bol niveau 1, bbl niveau 1
om wat voor type voortijdige schoolverlater gaat het	volledig leerplichtig, partieel leerplichtig, niet leerplichtig, vervangend leerplichtig, volledig leerplichtige met leeftijdsdispensatie
betreft het vsv-ers met speciale kenmerken	justitiële achtergrond, cliënt bij jeugdzorg, cliënt van CWI fase 3-4, cliënt in WIW
is er sprake van recidive	al 1 x eerder aangemeld als vsv, al 2 x eerder aangemeld als vsv, al meer dan twee keer eerder aangemeld vsv
in welke plaatsingstrajecten komen de vsv-ers terecht	naar: vo, bol, bbl, educatie, speciale leerwerktrajecten, arbeidsmarkt, wiw. niet plaatsbaar, geen bpv plaats
is het herplaatsingstraject succesvol	beoogde bestemming bereikt, beoogde bestemming niet niet bereikt

Op het vragenformulier kan per gegevenscategorie worden ingevuld om hoeveel voortijdige schoolverlaters het steeds gaat. Het vragenformulier is per e-mail aan de coördinatoren toegezonden en kon op dezelfde wijze worden geretourneerd.

In aanvulling op de verzamelde informatie over de inhoud van de registratie bij de RMC regio's konden de RMC-coördinatoren in het vragenformulier tevens aangeven welke gegevens in hun RMC administratie voorhanden zijn en welke gegevens door hen niet worden verzameld.

1.2. De respons van het onderzoek

In totaal is van 26 (sub)regio's (c.q. uit 23 regio's) informatie ontvangen die in diepte-onderzoek is gebruikt. De 26 (sub)regio's kunnen worden beschouwd als een steekproef, die aan de volgende kenmerken voldoet:

1. Naar het totaal aantal vsv-ers in Nederland:	Het totaal aantal voortijdige schoolverlaters in schooljaar 2000-2001 bedraagt 47.059 Het totaal aantal voortijdige schoolverlaters in de 26 (sub)regio's bedraagt 31.994 Het totaal aantal voortijdige schoolverlaters in de 23 (sub)regio's waarover op een of meer onderdelen diepte-informatie is geleverd bedraagt 22.079
2. Naar zwaarte van regio's - aantal vsv-ers meer dan 3000: - aantal vsv-ers tussen 1000 en 2000: - aantal vsv-ers tussen 500 en 1000 - aantal vsv-ers minder dan 500	regio 3, 29, 37, 38 regio 12-3, 14-1, 27, 28 regio 8, 10, 18, 19-1, 25, 26, 39 regio 2, 6, 9, 13, 15, 22, 23, 31, 33, 39-3
3. Naar geografische spreiding - Groningen - Friesland - Drenthe - Overijssel - Gelderland - Flevoland - Utrecht - Noord Holland - Zuid Holland - Zeeland - Noord Brabant - Limburg	regio 2, 3 regio 6 regio 8, 9 regio 10, 12-3 regio 14-1, 15 regio 18-2 regio 19-1 regio 22, 23-2, 25 regio 26, 27, 28, 29 regio 31, 33 regio 37-1, 37-2 regio 38-2, 39-1, 39-3

Gerekend naar de verschillende criteria kan gesproken worden van een steekproef van voldoende gewicht. In de dieptestudie is in totaal gerapporteerd over 47% van het landelijk aantal voortijdige schoolverlaters in schooljaar 2000-2001. Er is sprake van een maximale geografische spreiding. Gerekend naar de zwaarte van de problematiek zijn uit alle soorten RMC regio's gegevens afkomstig.

2. Een overzicht van de voortijdige schoolverlaters in Nederland: omvang van de problematiek, succesratio en de herplaatsingen

2.1. De uitkomsten in het schooljaar 2000-2001

De RMC rapportages 2001 zijn gebruikt voor de informatie over de aantallen voortijdige schoolverlaters. De RMC regio's hebben hiertoe aan het Ministerie van OCenW op 1 oktober 2001 een opgave gedaan over de aantallen voortijdige schoolverlaters tussen 1-8-2000 en 1-8-2001 die bij hen zijn geregistreerd. Gegeven de problemen die door de regio's worden gemeld om hun registratie sluitend te krijgen, is het niet uitgesloten dat het werkelijke aantal voortijdige schoolverlaters groter is.

aantallen	volledig leerplichtige leerlingen	partieel leerplichtige leerlingen	niet leerplichtige leerlingen	opgave totaal
aantal ingeschreven leerlingen op 1-10-2000	842.898	165.188	252.902	1.260.988
aantal ingeschreven leerlingen in vo	774.131	75.511	9.833	859.475
aantal ingeschreven leerlingen in BVE	68.767	89.677	243.069	401.513
aantal voortijdige schoolverlaters	12.366	12.138	21.936	47.059
<i>percentage vsv-ers (als % van het aantal ingeschreven leerlingen)</i>	1%	7%	9%	4%
<i>percentage vsv-ers (als % van het totaal aantal vsv-ers)</i>	26%	26%	47%	
aantal voortijdige schoolverlaters in v(s)o				15.153
<i>percentage vsv-ers in v(s)o (als % van het aantal ingeschreven leerlingen in het v(s)o)</i>				2%
aantal voortijdige schoolverlaters in BVE				18.897
<i>percentage vsv-ers in BVE (als % van het aantal ingeschreven leerlingen in BVE)</i>				5%
aantal herplaatste voortijdige schoolverlaters	9.001	5.490	7.276	22.368
<i>percentage herplaatsten (als % van het aantal voortijdige schoolverlaters)</i>	73%	45%	33%	48%
aantal dat is herplaatst naar regulier onderwijs	6.982	3.411	4.142	15.197
aantal dat is geplaatst in een traject met als hoofddoel werk	748	915	2.691	4.733
aantal dat is geplaatst in opvang	518	162	122	914
aantal prioritaire voortijdige schoolverlaters	7.192	2.963	5.785	16.420
<i>percentage prioritaire voortijdige schoolverlaters (als % van het aantal voortijdige schoolverlaters)</i>	58%	24%	26%	35%
aantal herplaatste prioritaire voortijdige schoolverlaters	3.385	1.712	2.113	7.410
<i>percentage herplaatste prioritaire voortijdige schoolverlaters (als % van het aantal prioritaire vsv-ers)</i>	47%	58%	37%	45%

In totaal wordt bijna de helft (48%) van de voortijdige schoolverlaters herplaatst. Uit de cijfers blijkt dat terugplaatsing in het regulier onderwijs de hoofduitkomst van de RMC bemiddeling is. Van de volledig leerplichtige herplaatste voortijdige schoolverlaters gaat 78% naar het regulier onderwijs en 8% naar een traject gericht op werk. Voor de herplaatste partieel leerplichtige voortijdige schoolverlaters zijn deze percentages respectievelijk 62% en 17%. In de groep herplaatste niet leerplichtige voortijdige schoolverlaters zijn de percentages respectievelijk 57% en 37%.

Een deel van de voortijdige schoolverlaters wordt aangemerkt als prioritair. In dat geval gaat het om diegenen die zonder diploma vbo of mavo of met minder dan 3 jaar havo/vwo het (voortgezet) onderwijs geheel verlaten. (Ongediplomeerde vbo/mavo-leerlingen die doorstromen naar een BVE-instelling en daar vervolgens voortijdig uitvallen behoren niet tot de prioritaire groep).

Het aantal prioritaire voortijdige schoolverlaters bedraagt in 2000-2001 eenderde van het totaal. Het percentage herplaatste prioritaire voortijdige schoolverlaters wijkt vrijwel niet meer af van het totaal percentage herplaatste voortijdige schoolverlaters.

3. De uitkomsten uit de aanvullende gegevensverzameling

Via de aanvullende gegevensverzameling bij 26 (sub)regio's is specifiekere informatie van de voortijdige schoolverlaters beschikbaar gekomen.

Dat wil niet zeggen dat de regio's ook alle gevraagde informatie kunnen leveren. De meeste informatie is beschikbaar over typen vsv-ers (25 regio's) en relatief veel informatie is ontvangen over: het geslacht van de voortijdige schoolverlaters (21 regio's), het specifieke herplaatsingstraject (20 regio's), aard van de woongemeente (20 regio's), de specifieke onderwijssoort waaruit de voortijdige schoolverlater afkomstig is (18 regio's), het onderwijsniveau van de voortijdige schoolverlater (16 regio's), de meldende instantie (17 regio's), de leeftijd (15 regio's) en de etniciteit (14 regio's).

Minder is bekend over behaalde diploma's (10 regio's), het succes van trajecten (7 regio's), speciale kenmerken van voortijdige schoolverlaters (5 regio's) en de aanwezigheid van recidive (4 regio's). De cijfers in de betreffende categorieën zijn derhalve niet meer dan een ruwe indicatie.

In de onderstaande tabel is steeds per categorie aangegeven van hoeveel voortijdige schoolverlaters deze gegevens voor het onderzoek beschikbaar zijn gekomen en om hoeveel voortijdige schoolverlaters het dan gaat. Dus: van 10.576 voortijdige schoolverlaters in deze dieptestudie is de leeftijd bekend en daarvan hebben 271 voortijdige schoolverlaters de leeftijd van 12 jaar.

geslacht:	12364	uit onderwijssoort:	6839	typen vsv-ers:	14278
jongens	6612	svo	353	voll. leerplichtig	3177
meisjes	5752	vo	1302	partieel leerplichtig	2764
		svo-vo (niet gespecific.)	936	niet-leerplichtig	8146
leeftijd	10576	bol	1423	van leerplicht vrijgesteld	106
12 jarigen	271	bbl	527	vervangende leerplicht	31
13 jarigen	215	bol-bbl (niet gespecific.)	2119	leerpl disp.vavo	54
12-13 jarigen	210	educatie	146		
14 jarigen	233	anders	33	speciale kenmerken:	259
15 jarigen	311			justitieel	11
14-15 jarigen	436	uit onderwijstype:	4637	jeugdzorg	62
16 jarigen	845	svo-lom	51	fase 3,4 CWI	186
12-16 jarigen	114	svo-mlk	52	recidive:	2057
17 jarigen	1934	svo-lom/mlk	113	1x eerder aangemeld	1956
18 jarigen	1294	zmok/praktijkonderwijs	107	2x eerder aangemeld	74
19 jarigen	882	ivbo	173	meer dan 2x aangemeld	27
20 jarigen	830	vbo	630		
21 jarigen	761	vmbo	654	kenmerken van herplaatsing:	10616
22-23 jarigen	1128	mavo	462	naar vo	443
12-17 jaar	20	havo	241	naar bol	569
18-23 jaar	1092	vwo	62	naar bbl	262
		bol niv.1	47	naar educatie	317
eticiteit:	10509	bol niv.2	371	naar bol/bbl/educatie	3103
autochtonen	8013	bol niv.1/niv.2	310	naar onderwijs	1419
allochtonen	2496	bbl niv.1	57	naar leer/werktrajecten	1118
		bbl niv.2	162	naar arbeidsmarkt	1748
type gemeente:	12974	bbl niv.1/niv.2	204	naar WIW	818
in G4 gemeente	2254	bol/bbl niveau 3-4	826	naar een ander traject	472
in G21 gemeente	3946	ISK	31	niet plaatsbaar	344
in andere gemeente	6774	anders	84	ontbreken BPV plaats	3
aangemeld door:	9333	met diploma:	5477	ja/nee succesvol traject:	2506
onderwijsinstelling	7802	ivbo	448	bestemming bereikt	1829
jeugdhulpverlening	97	vbo	2181	bestemming niet bereikt	677
politie/justitie	8	mavo	2058		
instelling CWI	805	ivbo-vbo-mavo	24		
leerplichtambtenaar	621	bol niv.1	0		
		bbl.niv.1	5		
		bol-bbl niv.1	761		

We vatten de uitkomsten van deze steekproef als volgt samen:

- Voortijdig schoolverlaten is nauwelijks seksespecifiek. Er zijn iets meer jongens als meisjes voortijdig schoolverlater.
- Het voortijdig schoolverlaten neemt toe met het ouder worden. In de leeftijd tussen de 16 en 19 jaar komen de meeste voortijdige schoolverlaters voor met een piek op 17-jarige leeftijd.
Van de 10.576 voortijdige schoolverlaters van wie de leeftijd bekend is, is 7% jonger dan 14 jaar, 9% is 14 of 15 jaar, 26% is 16 of 17 jaar, 21% is 18 of 19 jaar, 15% is 20 of 21 jaar en 11% is 22 of 23 jaar.
- Van de 10.509 voortijdige schoolverlaters, wier etniciteit bekend is, is 24% allochtoon.
- De vindplaats van het voortijdig schoolverlaten is vooral het onderwijs: 90% wordt aangemeld door de onderwijsinstelling of door de leerplichtambtenaar.
- Het merendeel van de voortijdige schoolverlaters in het v.o. is afkomstig uit vbo, vmbo en mavo. Leerlingen zijn daar 5 maal vaker voortijdig schoolverlater dan in havo of vwo.
In de meer gespecificeerde opgaven blijkt dat in het beroepsonderwijs bijna 2 maal zoveel voortijdige schoolverlaters afkomstig zijn uit de beroepsopleidende leerweg (niveau 1-2) als uit de beroepsbegeleidende leerweg (niveau 1-2). 13% van de voortijdige schoolverlaters in bol/bbl komt uit niveau 3-4.
- Als voortijdige schoolverlaters een diploma hebben, is dit vooral een vbo- of mavo-diploma. 14% heeft een afgeronde opleiding in bol-bbl niveau 1.
- RMC's verzamelen nauwelijks informatie over speciale kenmerken van voortijdig schoolverlaters. Voor zover dit wel gebeurt is, gaat het vooral om fase 3,4 jongeren in de CWI.
- Bij ruim 2000 voortijdige schoolverlaters is vastgesteld dat er sprake is van een recidive
- Als de voortijdige schoolverlaters in regulier onderwijs worden herplaatst, gaat het in 70% van de gevallen om bol/bbl of educatietrajecten. Van de voortijdige schoolverlaters die worden herplaatst richting arbeidsmarkt komt 30% op een leer/werktraject, 47% wordt rechtstreeks toe geleid naar de arbeidsmarkt en 22% wordt doorgeleid naar een WIW plaats.
- In het merendeel van de gevallen (73%) is een herplaatsingstraject succesvol.

4. Streefcijfers over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten

Een vraag in de dieptestudie betreft de streefniveaus die regio's hanteren. Terugdringen van voortijdig schoolverlaten is immers de hoofddoelstelling van de activiteiten die in de RMC-gebieden worden ondernomen. De regio's hebben hun streefcijfers gespecificeerd voor de komende jaren. De streefcijfers zijn geformuleerd voor 2001/2002 en 2002/2003 en onderverdeeld naar streefdoelen m.b.t. het aantal voortijdige schoolverlaters en streefdoelen m.b.t. het aantal herplaatste voortijdige schoolverlaters.

streefdoelen	aantal vsv-ers in 2001-2002	aantal herplaatsingen in 2001-2002	aantal vsv-ers in 2002-2003	aantal herplaatsingen in 2002-2003
volledig leerplichtig	9.413	9.238	9.058	8.870
partieel leerplichtig	8.273	5.260	7.807	4.846
bovenleerplichtig	15.375	8.462	14.419	8.799
totaal	36.141	21.496	33.797	21.701

De streefcijfers van de regio's zijn tot dusver moeilijk te interpreteren gebleken, omdat niet duidelijk is waarop de verwachtingen gebaseerd zijn. Uit de bijlagen blijkt dat sommige regio's een toename van het aantal voortijdige schoolverlaters verwachten vanwege een betere registratie, terwijl andere mikken op een (forse) daling. Bovendien kunnen een aantal regio's hun streefcijfers niet formuleren.

Wanneer we alleen naar de cijfers kijken van regio's die hun streefcijfers hebben opgegeven en deze vergelijken met de huidige resultaten in de betreffende regio's (39.441 vsv-ers en 17.972 vsv-ers herplaatst), verwachten deze regio's in schooljaar 2001-2002 een daling van het aantal voortijdige schoolverlaters naar 92% in schooljaar 2001-2002 en naar 86% in schooljaar 2002-2003. Het aantal verwachte herplaatsingen in 2001-2002 neemt toe met 20% ten opzichte van het huidige resultaat, en met 21% t.o.v. het huidige resultaat in 2002-2003.

Bijlage 1. Overzicht van RMC regio's die deelnamen aan het diepteonderzoek

Regio	Contactgemeente
2. Noord Groningen/Eemsmond	Delfzijl
3 Centraal Groningen	Groningen
6 De Friese Wouden	Smallingerland
8 Zuid Oost Drenthe	Assen
9 Zuidwest Drenthe	Hoogeveen
10 IJssel Vecht	Zwolle
12-3 Twente	Almelo
14-1 subregio Arnhem	Arnhem
15 Rivierenland	Tiel
18-2 Flevoland	Almere
19-1 Utrecht	Utrecht stad
22 West Friesland	Hoorn
23-2 Kop van Noord Holland	Zuid Schagen
25 West Kennemerland	Haarlem
26 Zuid Holland Noord	Leiden
27 Zuid Holland Oost	Gouda
28-1 Haaglanden/Westland	Den Haag
29-2 Rijnmond	Spijkenisse
29-3 Rijnmond	Schiedam
31 Oosterschelderegio	Goes
33 Zeeuwsch Vlaanderen	Terneuzen
37-1 Zuidoost Brabant	Eindhoven
37-2 Zuidoost Brabant	Helmond
38-2 Noord en Midden Limburg	Roermond
39-1 subregio Oostelijk Zuid Limburg	Heerlen
39-3 subregio Maastricht en Mergelland	Maastricht